

Stembrowicz, Kazimierz

"Sibirskaja ekspedycja Jermaka", Rusłan G. Skrynnikow, Nowosybirsk 1982 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 74/4, 813

1983

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

odnowiona polemika J. Topolski — W. Kula dotycząca klasyfikacji dzieła Rutkowskiego. W gruncie rzeczy jest ona osią przewodnią drugiej i trzeciej części rozprawy wstępnej wydawcy.

Nie sądzę jednak by Jan Rutkowski zechciał się podpisać pod wszystkimi ocenami i opiniami swego wiernego ucznia.

R. K.

Ruslan G. Skrynnikow, *Sibirskaja ekspedycja Jermaka*, Izdatelstwo „Nauka”, Nowosybirsk 1982, s. 255.

Skrynnikow, najlepszy chyba współczesny znawca historii Rosji XVI wieku, a zwłaszcza epoki Iwana Groźnego, po opublikowaniu kilku rozpraw o syberyjskiej wyprawie słynnego atamana Jermaka, przedstawił w swej ostatniej książce pełne monograficzne opracowanie tego tematu. Praca składa się z trzech rozdziałów. Pierwszy omawia źródła i literaturę (rodzimą autora) przedmiotu wraz z krytyką i własnymi тезami autora. Zwięzłość i klarowność wykładu przy wyjaśnianiu sprzecznych, często o różnej proveniencji ideologicznej, przekazów źródłowych oraz zwarty przegląd dotychczasowych ustaleń historiografii czyni lekturę nawet tej partii tekstu interesującą nie tylko dla profesjonalistów. W drugim rozdziale autor przedstawia szerokie tło polityczne wyprawy Jermaka, w tym historię ruskich i rosyjskich wypraw na Ural, sytuację w Chanacie Syberyjskim w przededniu podboju rosyjskiego w końcu XVI wieku, rolę słynnych Stroganowych w przygotowaniu pochodu Kozaków na Kaszłyk i inne ośrodki chanatu oraz genezę ponad 500-osobowego oddziału Jermaka. W rozdziale trzecim omówiono prawie trzyletnią historię walk z Tatarami, Ostiakami, czy Wogułami zakończoną śmiercią atamana i ponad 80% jego ludzi. Przekonywująco wyjaśnił autor przyczyny, które złożyły się na to, że kozacy tak długo mogli utrzymać się na obcym i wrogim terytorium i skutecznie atakować wielokrotnie ich przewyższające siły chana Kuczuma. W zakończeniu krótko przedstawiono rozbieżności przez następne wyprawy rosyjskie Chanatu Syberyjskiego. Autor zwraca uwagę na fakt, że ostateczne przyłączenie do Rosji obszarów nad Obem, Irtyszem, Tobołem i Turą dokonało się poprzez napływ tutaj osadników z Rosji europejskiej. Niestety wydawnictwo nie zadbało o zaopatrzenie książki w mapki i indeksy. Pożałowało też miejsca na ikonografię wyprawy. Skrynnikow wniósł wiele nowych ustaleń badawczych (m.in. nowa datacja początku wyprawy — 1 września 1582) zarówno co do okoliczności zaistnienia samej wyprawy Jermaka jak i jej przebiegu. Książka, ze względu na egzotyczność tematu oraz fachowość z jaką został on przekazany przez autora, powinna zainteresować kogoś z naszych wydawnictw. Tym bardziej, że polskie edycje biografii Iwana IV i Borysa Godunowa jego pióra zniknęły z półek księgarskich już w dniu dostawy.

K. S.

Karol Górski, *Kierownictwo duchowe w klasztorach żeńskich w Polsce XVI—XVIII wieku. Teksty i komentarze*, „Textus et Studia Historiam Theologiae in Polonia Excultae Spectantia” t. XI, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1980, s. 366.

W książce drukuje się teksty dotyczące życia duchowego czterech żeńskich wspólnot zakonnych: benedyktynek, cysterek, klarysek i karmelitanek reprezentowanych (*respectively*) przez następujące konwenty: Chełmno i Wilno, Trzebnica, Kraków (klaryski i karmelitanki). Powstały one w XVII—XVIII w., a autorami byli bądź